

- Kallas, Jelena, Mai Tiits, Maria Tuulik, Kristina Koppel ja Madis Jürviste. 2019. *Eesti keele põhisõnavara sõnastik 2019*. 2., kohandatud veebiväljaanne. Eesti Keele Instituut. <https://sonaveeb.ee/>.
- Kiissel, Indrek, Liisi Piits, Heete Sahkai, Indrek Hein, Liis Ermus & Meelis Mihkla. 2025. Estonian isolated-word text-to-speech synthesiser. In Richard Johansson & Sara Stymne (eds.), *Proceedings of the Joint 25th Nordic Conference on Computational Linguistics and 11th Baltic Conference on Human Language Technologies (NoDaLiDa/Baltic-HLT 2025)* (NEALT Proceedings Series No. 57), 302–306. University of Tartu Library.
- Metslang, Helle, Mati Ereht, Külli Habicht, Tiit Hennoste, Reet Kasik, Pire Teras, Annika Viht, et al. 2023. *Eesti grammatika*. Tartu Ülikooli Kirjastus.
- EKI teatmik. *Eesti õigekeelsuskäsiraamat 2025*. Eesti Keele Instituut. Päll, Peeter (peatoimetaja), Tiina Paet, Margit Langemets. Koostanud Peeter Päll, Maire Raadik, Tuuli Rehema, Margit Langemets, Tiina Leemets, Sirje Mäearu, Tiina Paet, Lydia Risberg, Arvi Tavast. <https://eki.ee/teatmik/> (14.03.2025)
- ÕS 2018 = Raadik, Maire, Tiiu Ereht & Sirje Mäearu. 2018. *Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2018*. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

Milline keelekasutus eestlasi häirib?

Maarja-Liisa Pilvik, Liina Lindström, Kristel Algvere, Lydia Risberg, Helen Plado, Annika Kängsepp (Tartu Ülikool)

Keeleideoloogiad kujundavad hoiakuid, mis peegeldavad inimeste uskumusi selle kohta, mida keel endast kujutab ja kuidas seda tuleks kasutada (Dragojevic, Giles & Watson 2013: 3). Standardkeele ideoloogia kallutab inimesi abstraktse idealiseeritud homogeense keele poole (Lippi-Green 2012: 67). Enamasti ei ole inimesed teadlikud ideoloogiate mõjust ja kalduvad näiteks standardkeele norme pidama talupojatarkuseks (Garrett 2010: 7), ehkki need on loodud kunstlikult. Üks standardkeele ideoloogia tahke on inimeste kindel usk keele korrektsusse (Milroy 2001: 535) ja variatiivsuse tülilikaks pidamine (Davies 2000: 122). Ehkki keeleteadlased on aastakümneid rõhutanud, et keele varieerumine on loomulik ja vajalik, leidub hulgaliselt näiteid selle kohta, kuidas teiste keelekasutust peetakse valeks või halvaks (Cameron 1995; Lukač 2018).

Ettekandes räägime 2025. aasta veebruaris ja märtsis läbi viidud veebiküsitlusest, milles palusime täisealistel eesti keelt emakeelena kõnelejatel nimetada kuni 10 nähtust, mis neile eesti keele kasutuses sageli silma või kõrva jäävad, ning hinnata skaalal 1–5, kas ja kuivõrd nimetatud nähtus neid häirib. Küsitluse põhieesmärk oli koguda praegu planeerimisjärgus olevate katsete jaoks sisendit, et saaksime uurida varieeruvate keelenähtuste töötlemist teksti lugemisel ja nendega seotud keelehoiakuid.

Lähtehüpoteesina eeldasime, et loetelukatses i) esilduvad enim kirjakeele normiga seotud ning keelekorraldusallikate soovitusel ja emakeeleõpetuses käsitletud nähtused ning ii) nimetatakse rohkem nähtusi, mis tugevalt häirivad.

Küsitlust jagati sotsiaalmeedia kanalites ning sellele vastas ühtekokku 252 vastajat vanuses 18–84. Nimetatud 1113 vastust kategoriseerisime vastavalt kirjeldatud nähtuse tasandile (nt morfoloogia, süntaks, tähendused, võõrkeelte mõju) ja kõnelejarühmale või keskkonnale, millega nähtust enim seostati. Ettekandes esitame esmase ülevaate küsitluse tulemustest ning arutleme neis ilmnevate keelehoiakute üle.

Viited

Cameron, Deborah 1995. *Verbal Hygiene*. London: Routledge.

- Davies, Winifred V. 2000. Language Awareness amongst Teachers in a Central German Dialect Area. *Language Awareness* 9(3). 119–134. DOI: 10.1080/09658410008667141
- Dragojevic, Marko, Howard Giles & Bernadette M. Watson 2013. The Social Meanings of Language, Dialect and Accent: International Perspectives on Speech Styles. In Howard Giles & Bernadette M. Watson (eds.), *Language ideologies and language attitudes: a foundational framework*, 1–25. New York, NY, United States: Peter Lang Publishing.
- Garrett, Peter 2010. *Attitudes to Language (Key Topics in Sociolinguistics)*. Cambridge: Cambridge University Press. DOI: 10.1017/CBO9780511844713
- Lippi-Green, Rosina 2012. *English with an Accent: Language, Ideology, and Discrimination in the United States*. 2nd ed. Routledge. DOI: 10.4324/9780203348802
- Lukač, Morana 2018. Grassroots Prescriptivism: An analysis of individual speakers' efforts in maintaining the standard language ideology. *English Today* 34(4), 5–12. DOI: 10.1017/S0266078418000342
- Milroy, James 2001. Language Ideologies and the Consequences of Standardization. *Journal of Sociolinguistics* 5(4), 530–555. DOI: 10.1111/1467-9481.00163

Kohanimed uues ÕSis: mida ja kuidas normida

Peeter Päll (Eesti Keele Instituut)

ÕS 2025 hakkab sisaldama u 7000 kohanime, mis on rohkem kui ÕS2018s, sest soov on hõlmata kõik Eesti asulanimed. Senine valimik vaadatakse üle, kõrbitakse vähem aktuaalseid nimesid ja lisatakse uusi. Kohanimede esitus muutub lihtsamaks: antakse eesti teksti sobivad nimed, ära jäävad neile vastavad omakeelsed nimed, hääldus näidatakse eraldi, vrd ÕS 2018 **Ast`uuria**, hisp Asturias → ÕS 2025 **Astuuria** [ast`uuri.a].

Nimede kasutusvihjed püütakse anda selgelt. Esikohanimede märkimiseks on kolm võimalust: 1) esikohanimi on märgendita, muud on märgendiga „mööndav“, „ajalooliselt“, „piiblis“ vms; 2) üks nimi on märgitud põhinimeks, teised jäävad märgendita; 3) eelistust ei märgita. 1. mall sobib juhul, kui esikohanimi on endonüüm (kohalik omakeelne nimi), nt **Bremen**, mööndav Breemen; **Cēsis**, ajalooliselt Võnnu. 2. mall sobib muudel juhtudel, nt **Gruusia** (põhinimi), Georgia. Lõpuks on ka nimesid, mille puhul eelistuse märkimisel pole mõtet, tegu on sama nime eri vormistusega nt **Andamanid** ja **Andamani saared**.

Nimede häälduse põhiprobleem on selle kokkusobitamine nime käänamisega. Hääldust tuleb sageli mugandada, et nimi mahuks teatud käändtüüpi. Eriti puudutab see nime lõpposa. Nt kui osastavas on vorm Oxfordi [ˈoksfˈordi], siis ei saa nimetavas olla hääldust [ˈoksfəd], sest siis peaks osastav olema Oxfordit [ˈoksfədɪt]. Omaette küsimus on levinud hääldused, mis erinevad kohalikust hääldusest, kuigi kirjalikult on reeglipärane. Eesti häälduses on levinud rõhu ülekandumine esisilbile, nt Amsterdam [ˈamsterdam], vrd hollandi [amsterdˈam]. Ent kas Micheline hääldus [miʃelin], mitte [miʃl`ää(n)], on kultuurituse tunnus või Eestis siiski aktsepteeritav?

Kohanimede käänamisel on probleeme sellega, et kohakäänded ei ole ennustatavad, st automatiseeritavad. Nt kust tuleb vorm Riiga [rˈiiga], kui nimetav on Riia? Kui *aasta*-tüübi puhul lühikest sisseütlevat ei ole, siis väliselt samasse tüüpi kuuluvate nimede puhul on see siiski võimalik (minnakse Pärnu ja Tartu). Näib, nagu oleks kohanimedel omaette käändtüübid.

Ettekandes tuleb juttu kohanimede vormistamise probleemidest ja võimalikest lahendustest.